

Stjepan Schmidt

EKUMENSKA SITUACIJA 1974.

25. siječnja ove godine održavala se u bazilici svetoga Pavla u Rimu svečana liturgija u prisutnosti Svetoga Oca, čitavoga kardinalskoga zbora, članova rimskih kongregacija i velikog broja vjernika. U bu-
li *Apostolorum limina*, kojom je najavio Svetu godinu, Sveti Otac je
svečano izjavio da je pomirenje među kršćanima jedno od središnjih ci-
ljeva Svete godine. Zato je htio osobno sudjelovati pri zaključku Osmine
za jedinstvo. U prigodnoj homiliji Sveti Otac je ovako označio eku-
mensku situaciju: »Zadnjih su godina učinjeni u različitim smjerovima
divni koraci na putu prema pomirenju. Svi to znaju i vide. Sigurno se
tom svi radujemo. No dosad nijedan korak nije dostigao cilj. Srcu koje
ljubi uvijek se žuri. Ako našoj žurbi nije zadovoljeno, već zbog same
ljubavi trpimo. Mi razumijemo nedostatnost naših napora, naslućujemo
zakone povijesti, koji traže rokove dulje od jednoga ljudskog života.
Razumljivo je da takvo polagano stizanje do cilja daje utisak kao da su
naše želje, naši pothvati, naši napori, naše molitve uzalud. Mi rado
primamo taj način kojim Bog provodi svoje planove i stvaramo odluku
da ćemo ponizno ustrajati.«¹

Mislim da je tim riječima Svetoga Oca vrlo prikladno ocrtan duh
kojim treba da prilazimo promatranju ekumenske situacije jedne godine.
Te riječi vrijede u našem slučaju to više što je kraći vremenski razmak
koji promatramo i što je prema tome manje moguće omjeriti duljinu

---

¹ *Osservatore Romano*, 27—28. siječnja 1975., str. 1.

prevaljenog puta. Zato takvo promatranje često manje zadovoljava našu ljubav prema jedinstvu i čežnju za njim te je dobro da pri takvom promatranju imamo pred očima i sve ostale misli koje je Sveti Otac rekao u pogledu te naše žurbe i te naše nestrpljivosti.

Prelazeći na prikaz zbivanja na različitim područjima, počinjemo kao i lanjske godine odnosima prema *koptsko-pravoslavnoj Crkvi*. Čitatelji će se sjetiti da je u zajedničkoj deklaraciji Svetog Oca i koptsko-pravoslavnoga patrijarha Šenude III. bilo predviđeno stvaranje mješovite komisije kojoj je zadaća da produbi sve točke teorije i prakse koje još dijele obje Crkve.² Ta je komisija uistinu i stvorena i održala je svoj prvi opći sastanak u ožujku 1974. Na kraju je ona izdala vrlo opširan izvještaj.³ Iz tog izvještaja saznajemo da je ona nastavila daljnje produbljivanje spornih točaka kristologije u svjetlu temeljnih istina koje su sadržane u gore spomenutoj zajedničkoj deklaraciji Svetoga Oca i Patrijarha. Za budućnost je komisija poduzela sebi produbljivanje nekih drugih spornih točaka, među ostalima povijest i naučavanje koncila prvih stoljeća; značenje sakramenata u Crkvi i u povijesti spasenja; prosuđivanje svetaca u pogledu njihova pravovjerja i duhovnosti te, konačno, način kako iskoristiti rezultate svih tih studija kod pripreve liturgijskih knjiga, povijesnih priručnika i u bogoslovnim ustanovama.

Prelazeći na područje praktičnoga života, komisija je promotrila mogućnosti i uvjete suradnje obju Crkava pa je predložila da se u tu svrhu stvori lokalni mješoviti komitet, koji će malo-pomalo promatrati i raščićavati konkretna pitanja u vezi sa suradnjom.

Kako se vidi, posjet Šenude III. i zajednička deklaracija donose pomalo svoje plodove. To, naravno, ne znači da su sve poteškoće riješene ili svladane. No upravo to je zadaća mješovitih komisija — na internacionalnoj i na lokalnoj razini. Ove će malo-pomalo ostvariti odluke sadržane u deklaraciji Svetoga Oca i Patrijarha.

U pogledu naših odnosa prema Ekumenskom Patrijarhatu lanjske smo godine spomenuli posjet koji je predsjednik Sekretarijata za jedinstvo učinio u Carigradu u studenom 1973. Taj je naš izvještaj bio ponešto kratak. Naknadno je sam predsjednik Sekretarijata opširno izvijestio o višesatnim razgovorima koji su tom prilikom vođeni između delegacije Sekretarijata za jedinstvo i Ekumenske komisije Svetoga Sinoda.⁴ Evo bitnih točaka tog izvještaja!

Glavni predmet razgovora bila je jedna načelna izjava Patrijarha Dimitrija I. Kod svete liturgije, kojoj je prisustvovala i katolička delegacija, on je izložio slijedeće točke. Svi budući doticaji između Katoličke Crkve i Pravoslavlja u njegovoj cjelini treba da počivaju na slijedećim bitnim temeljima:

² *Obnovljeni život* (OŽ) 29 (1974), str. 63.

³ Usp. *Service d'Information*, koji objavljuje Sekretarijat za jedinstvo na francuskom i na engleskom jeziku, br. 24., 14—16; odsad ćemo tu publikaciju navoditi kraticom SI.

⁴ Usp. *Catholica*, Paderborn 1975., 72—73.

1. Najveći autoritet u Svetoj Crkvi predstavlja Ekumenski Sabor univerzalne Crkve.

2. Nitko od nas biskupa univerzalne Crkve ne posjeduje autoriteta, vlasti ni jurisdikcije nad kojim crkvenim teritorijem bez slobodnog pristanka, kanonske privole drugih biskupa.

3. Svepravoslavna konferencija na Rodosu ovlastila je održavanje razgovora i suradnju na bilateralnoj razini. No definitivni zaključak svih tih razgovora mora se odviti na razini čitave Katoličke Crkve i Pravoslavlja u njegovoj cjelini.

Dan nakon te izjave stavila je katolička delegacija Ekumenskoj komisiji Svetoga Sinoda među ostalim pitanje: Koji je smisao te izjave? Treba li je smatrati preduvjetom svih razgovora ili predmetom razgovora? Komisija Svetoga Sinoda odgovorila je: Izjava ne predstavlja ni pretpostavku ni preduvjet, nego temu teološkog dijaloga. Ona treba da služi produbljenju dijaloga, pri kojemu treba da postupamo — kako je rekao isti Patrijarh prigodom prvoga sastanka s delegacijom — »odlučno, ali razborito, da naša zgrada bude solidna, a ne samo prema vani lijepa«. Te riječi Patrijarha smjeraju u prvom redu na to da predusretnu neke nesporazume koji bi nakon deklaracije Kongregacije za svetu vjeru *Mysterium Ecclesiae* mogli nastati kod pravoslavaca — a možda i kod nekih katolika. Predsjednik Ekumenske komisije Svetog Sinoda stvar je protumačio ovako: kao što deklaracija *Mysterium Ecclesiae* ne odbija dijalog, nego želi stvoriti jasan položaj za njega, to isto želi postići i ona izjava Ekumenskog Patrijarha.

Kako se iz svega vidi, u tim je razgovorima jasno došla na vidjelo glavna poteškoća koja u pogledu vjere postoji između Katoličke Crkve i Pravoslavlja. U tom smislu ona izjava Patrijarha i naknadni razgovori s Ekumenskom komisijom Svetoga Sinoda doista znače produbljenje dijaloga. Ekumenizam se ne smije bojati da gleda otvoreno u oči poteškoćama. Jedino će na taj način dijalog — makar i ne bio lagan — biti iskren, plodan i značiti pravi napredak.

Prelazeći na Zapad, na odnose s Crkvama koje su bilo kako u vezi s Reformacijom, spomenut ćemo tek usput odnose sa Svjetskim luteranskim savezom. Mješovita komisija stvorena 1973.⁵, sastala se u siječnju 1974. da razmotri naše sadašnje međusobne odnose na različitim stranama svijeta. Ujedno se započelo sa studijem jednog važnog dijela ekleziologije, koji je u tako zvanom »Izvještaju iz Malte«, po priznanju same odgovorne Komisije, zbog nedostatka vremena bio manje produbljen, naime pitanje služenja u Crkvi (*ministerium — Amt*). Budući da je pak ta tema usko povezana s teologijom Euharistije, zaključeno je da slijedeća dva zasjedanja mješovite komisije budu posvećena tim dvjema temama. Priprava toga studija povjerena je užem komitetu, koji treba da podastre svoj prvi izvještaj kod sastanka komisije u listopadu 1975.⁶

⁵ Usp. OŽ 29 (1974), 64.

⁶ Usp. SI 25, 20.

Međunarodna *anglikansko-katolička komisija* nastavlja svoj izvanredno važan i plodan rad. Pošto je objavila zajedničke dokumente o nauci obiju Crkava o presvetoj Euharistiji i o služenju u Crkvi (*ministerium*), prihvatila se velikom hrabrošću zadnje i najteže teme: »Autoritet u Crkvi«. Sadržaj te teme opisao je već 1968. pok. kardinal Bea ovako: »Narav autoriteta u Crkvi, njegovi konkretni oblici, na primjer učiteljstvo, primat itd.« U svrhu tog studija najprije su sakupljene već postojeće ekumenske studije o različitim aspektima teme. Ujedno je povjereno stalnom broju stručnjaka da te studije prouče i nadopune što u njima manjka. To je bio prvi materijal kojim se komisija pozabavila kroz punih osam dana u jesen 1974. u blizini Rima.

Okolnost da se sastanak održavao u blizini Rima pružila je mogućnost da članovi Komisije budu primljeni u audijenciju kod Svetog Oca. Pošto je u svojem govoru spomenuo da je poneke članove komisije već susreo, bilo za vrijeme Koncila, bilo prigodom posjeta canterburyjskog nadbiskupa dra Mihaela Ramseya (1966.), Sveti Otac se vrlo pohvalno izrazio o radu Komisije i ovako ju je ohrabrio: »Vaši su naponi Božje djelo. To je neophodno nužni dio službe Kristove, koja je upravo služba pomirenja. U vašem radu prate vas naše misli, naša zahvalnost, naše žarke molitve.«⁷

Čitatelji će se sjećati da s Anglikancima imamo također jednu mješovitu komisiju o teologiji braka i o problemu mješovitih brakova. U travnju 1974. ta se komisija sastala po peti put. Tu je proučila napose ekleziološke pretpostavke discipline koja u objema Crkvama vrijedi za odgoj djece mješovitih brakova, te pastoralni postupak obiju Crkava prema nezakonitim brakovima. Predviđeno je da će se Komisija ponovno sastati u lipnju 1975. da bi dovršila svoj definitivni izvještaj koji će podastrijeti vlastima obiju Crkava.

U izvještaju o ekumenskoj situaciji 1972. bio je spomenut i početak *razgovora s duhovnjacima*.⁸ U lipnju 1974. održan je u Njemačkoj treći takav sastanak, koji je bio posvećen napose pitanju krštenja i djelovanju Duha Svetoga u strukturama Crkve i sakramentima. U jednom od temeljnih predavanja bili su prikazani sakramentalni i karizmatički aspekt Crkve, u drugome opet djelovanje Duha Svetoga u strukturama Crkve, u sakramentima, u bogoštovlju. Obje su se strane u razgovorima osjetile obogaćene izmjenom misli. Diskusija je pokazala da se razlike u mišljenjima konačno temelje na različitom shvaćanju Božjega djelovanja, bilo u sakramentima, bilo u svakidašnjem kršćanskom životu, te stava koji čovjek treba da zauzme prema tom Božjem djelovanju.⁹

Već se u prijašnjim izvještajima moglo vidjeti kako naši odnosi prema *Ekumenskom savezu Crkava* (ESC) postaju sve življi i sve složeniji. Kao lanjske godine, tako nam i ove godine službeni izvještaj koji

⁷ Usp. SI 25, 22—23.

⁸ Usp. OŽ 28 (1973), 78.

⁹ Usp. SI 25, 21—22.

je Mješovita radna skupina (MRS) objavila nakon svoga sastanka u Veneciji u svibnju 1974. olakšava prikaz toga područja.

1. Katolička suradnja pri pripravi pete opće skupštine ESC, koja će se pod glavnom temom *Isus Krist oslobađa i ujedinjuje* održati u studenom i prosincu 1975. u Nairobiju (Kenija). Evo nekoliko činjenica! Generalni tajnik Sekretarijata za jedinstvo monsinjor Ch. Moeller je član pripravnoga odbora. Isti je Sekretarijat ekumenskim komisijama svih biskupskih konferencija razaslao pripravnu dokumentaciju za skupštinu, da se svaka na svoj način njome okoristi. Sekretarijat je osim toga u vezi s pripravom skupštine u stalnom doticaju s vodstvom katoličke Crkve u Keniji. On se također brine da na skupštini mogne sudjelovati prikladan broj katoličkih promatrača i savjetnika.

2. ESC je sa svoje strane na neki način sudjelovao na biskupskoj Sinodi 1974. o evangelizaciji suvremenoga svijeta. Generalni tajnik ESC dr. Philip Potter, praćen od nekoliko najužih suradnika, izložio je biskupima Sinode na zasebnoj sjednici poglede i djelovanje ESC na području evangelizacije i poteškoće na koje on pri tome nailazi. Pošto je predsjednik Sekretarijata za jedinstvo u kratkom koreferatu istaknuo ekumensko značenje različitih točaka referata, dana je prisutnima prilika da generalnom tajniku i njegovim suradnicima postave pitanja o različitim aspektima teme. Ta se sjednica, sve u svemu, odvijala na obostrano zadovoljstvo.

3. Sveta Godina 1975. — MRS ustanovljuje u svom izvještaju kako činjenica da je Sveta Godina u znaku obnove i pomirenja daje mogućnost da je i članovi drugih Crkava bolje shvate. MRS izražava svoje zadovoljstvo radom specijalnog ekumenskog komiteta za Svetu Godinu (vidi o tome niže dolje), te smatra da obje ove činjenice otvaraju mogućnost da se i na tom području razvije korisna suradnja, to više što je središte misli Svete Godine u uskoj vezi s temom pete opće skupštine ESC *Isus Krist oslobađa i ujedinjuje*.

4. MRS također raspravlja dva izvještaja (jedan s katoličke strane, jedan sa strane ESC) o rezultatima ankete koju su obje strane provele o problemima na koje Crkve nailaze u vršenju svoje misije te o posljedicama što ih problemi imaju za ekumensku situaciju.¹⁰ Odlučeno je da se izvještaji o toj anketi zajednički objave u svrhu daljnjeg proučavanja.

5. Da ne duljimo, nabrojiti ćemo tek najglavnija područja gdje postoji ekumenska suradnja između Katoličke Crkve i ESC. U okviru sekcije ESC »Vjera i crkveni ustav« surađuju kao redoviti članovi (premda svaki samo u svoje ime, a ne u ime Katoličke Crkve) i katolički teolozi — njih dvanaest.

Nekoliko predstavnika katoličkih redova, odnosno redovničkih kongregacija počelo je surađivati u svojstvu savjetnika u Komisiji za mi-

¹⁰ Usp. OŽ 29 (1974), 65.

sije i za evangelizaciju; na sličan način postoje različiti oblici savjetovanja u »Kršćanskoj liječničkoj komisiji«, u okviru dijaloga s različitim vjerama, u kompleksu »Crkva i društvo«, na području ljudskih prava, laičkog apostolata, odgoja, te konačno na području socijalne i karitativne djelatnosti.

Na kraju, još nekoliko podataka o ekumenskom radu *na području Katoličke Crkve*. Tu treba u prvome redu spomenuti biskupsku Sinodu 1974. Osim već spomenutog susreta otaca Sinode s generalnim tajnikom ESC vrijedno je naglasiti naglašavanje ekumenizma u zaključnoj deklaraciji Sinode. Pošto su nabrojili čitav niz zadaća, koje evangelizacija donosi sa sobom, sinodalni Oci svečano izjavljuju: »U ostvarivanju svega toga kanimo s većom revnošću surađivati s braćom kršćanima, s kojima još nismo sjedinjeni u savršenom zajedništvu, uzimajući kao temelj sveto krštenje i onu baštinu vjere koja nam je još zajednička, da mogemo već sada i u samoj evangelizaciji pred očima svijeta dati Kristu zajedničko svjedočanstvo...«¹¹

Za vrijeme biskupske Sinode bila je u Lyonu proslavljena 700. godišnjica *Lionskog koncila*. Kako je poznato, jedan od glavnih ciljeva toga koncila bilo je ostvarenje sjedinjenja između Zapadne i Istočne Crkve. Poznato je i to da je sjedinjenje, ostvareno između pape blaženoga Gregorija X. i cara Mihajla VIII. Paleologa, bilo kratkog vijeka. Na to je slavlje Sveti Otac poslao kao svoga izaslanika predsjednika Sekretarijata za jedinstvo kardinala Willebrandsa. Svome poslaniku Sveti je Otac upravo svečano pismo, u kojemu je pokušao ocrtati u kratkim potezima obrise, značajke i rezultate toga koncila, osobito na području crkvenoga zakonodavstva. Nas u tom pismu napose zanima analiza uzroka zašto je sjedinjenje, zaključeno na koncilu, bilo tako kratkog vijeka. Pokušajmo ukratko sažeti misli Svetog Oca! Prije svega, radilo se o sjedinjenju koje je bilo ostvareno od vrhovnog autoriteta i ratificirano od cara Mihajla VIII. Paleologa, a da grčkoj Crkvi uopće nije bila dana nikakva mogućnost da u tim pitanjima slobodno zauzme stav. Nadalje su sa strane Latina bile izabrane formule i tekstovi, smišljeni i izraženi u duhu ekleziologije koja se razvila na Zapadu. I sve je to bilo caru i grčkoj Crkvi predloženo na odobrenje bez ikakve rasprave. Zato je lako razumjeti da takvo sjedinjenje — koliko god su njegovi stvaraoci bili iskrenih nakana — nije mogao poprimiti mentalitet istočnih kršćana.¹² Analiza, kako vidimo, govori sama od sebe i ne treba joj komentara.

Ekumenski aspekti Svete godine. Već smo vidjeli kako je sam Sveti Otac u buli *Apostolorum limina* svečano izjavio da je pomirenje među kršćanima jedan od središnjih ciljeva Svete godine. Štoviše, on je taj cilj naglasio već i tijekom 1973. i prije spomenute bule. Zato je koncem

¹¹ *Osservatore Romano*, 27. 10. 1974., str. 6.

¹² *Usp. SI* 25, 9—10.

1973. u krilu Središnjeg odbora za Svetu godinu stvoren posebni ekumenski komitet, kojem je predsjednik generalni tajnik Sekretarijata za jedinstvo. Taj komitet ima u okviru Svete godine sličnu zadaću kao što je Sekretarijat za jedinstvo imao u okviru Koncila.

Jedan od prvih čina komiteta bila je okružnica upravljena ekumenskim komisijama biskupskih konferencija čitavog svijeta o zadaćama ekumenizma u Svetoj godini. Evo nekoliko takvih zadaća! Ekumenskim komisijama se predlaže da s braćom drugih Crkava razmišljaju i razgovaraju o ekumenskim ciljevima Svete godine, među ostalim i u vezi s prije spomenutom centralnom temom pete opće skupštine ESC *Isus Krist oslobađa i ujedinjuje*, budući da je ona tako srodna s ciljevima Svete godine. Nadalje se predlaže da se pri pripravi katoličkih hodočasnika gleda i na njihovu ekumensku pripravu, tako da oni budu u stanju na prikladan način primiti u svoju sredinu i ići na ruku onoj braći nekatolicima koja im se možda budu htjela pridružiti. Komisije su zamoljene da eventualni dolazak nekatoličkih hodočasnčkih skupina najave ekumenskom komitetu da bi i u Rimu mogle biti prikladno primljene.

Kasnije se isti ekumenski komitet obratio muškim i ženskim redovničkim zajednicama, preporučivši u njihove molitve ekumenske ciljeve Svete godine. I to je naišlo na vrlo lijep odaziv.

Za samu Svetu godinu komitet je organizirao u nekoliko rimskih crkava redovite ekumenske molitve za različite jezične skupine braće nekatolika. Tih nekoliko činjenica neka bude dosta za našu svrhu. Možemo tek dodati da je doista došao već lijep broj takvih hodočašća naše braće nekatolika.

Da *zaključimo!* Jasno je da svrha ovoga pregleda nije bila da prođemo sva polja ekumenskog rada niti da nabrojimo sve što se gdje zbiva, nego da istaknemo tek najznačajnije i najkrupnije činjenice. Gledajući unatrag na činjenice koje smo nabrojili, možda dublje razumijemo riječi Svetog Oca, navedene u uvodu, o žurbi, nestrpljivosti, žalosti, jer ni na jednom području naši naponi nisu dostigli konačni cilj, sjedinjenje. Razumijemo i odluku koju nam je Sveti Otac sugerirao: rado primiti način kako Bog ostvaruje svoje planove i ponizno ustrajati u molitvi i radu. U nedjelju 26. siječnja, dan nakon spomenute svečane liturgije u bazilici sv. Pavla, prije nego će s vjernicima skupljenim na trgu sv. Petra izmoliti Andeo Gospodnji, Sveti je Otac govorio o ekumenizmu. U vezi s Isusovom molitvom »da svi budu jedno« rekao je Papa: »To je tako priprosta, a ipak tako kategorična riječ; no za nas zemaljske ljude, dionike ove povijesti, ona je tako teška! Samo posebna milost Gospodinova, praćena od našeg ustrajnog truda da bismo živjeli u poniznosti, spremnosti, ljubavi i molitvi, omogućuje ostvarenje te riječi. Ta odluka i to ufanje treba da podržavaju vjerna srca u pregnuću podržavanom jakošću i pouzdanjem.«¹⁸

¹⁸ *Osser. Rom.*, 1. c.